

ránnyal járhat az, ha a vitás kérdés bírói eldöntése a teljesítés iránt későbbben indítandó per elbírálásáig függőben marad és ennek a joghátránynak az elhárítására a kért bírói megállapítás alkalmas lehet, más módon pedig a felperes azt nem háríthatja el. Egymagában az a körülmény, hogy a felek jogaik, illetőleg kötelezettségeik felől bizonytalanságban vannak, még nem joghátrány (P. I. 449/1938.).

Nyilván helytelen ténybeli következtetés akkor forog fenn, amikor valamely tényből az okszerűség szabályai szerint nem a megállapított tényállásra, vagy erre is, hanem éppen annak az ellenkezőjére és csakis arra lehet következtetni (P. III. 5926/1937.).

Sem a törvény, sem a bírói joggyakorlat nem zárja ki azt, hogy a *szakértői véleményre alapított ítélet elleni perújítás* ugyanazon kérdésre vonatkozó újabb szakértői véleményre alapították, ha a korábbi szakértői véleményben meg nem állapított tényekről; vagy a szakértő ténybeli tévedésének s ennek a szakértő véleményére való hatásának a bizonyításáról van szó (P. V. 5775/1937.).

A választott bírósági ítélet érvénytelenítésére irányuló kereset indítására megszabott határidő hivatalból figyelembe veendő, jogvesztő záros határidő. Ehhez képest erre a határidőre az elévülési idő nyugvására és félbeszakadására vonatkozó jogszabályok nem alkalmazhatók. A határidő folyása tehát az alperes által a felperes ellen a kamarai választott bíróság ítélete alapján folyamatba tett végrehajtási eljárás okából félbe nem szakadt és így erre az eljárásra való tekintet nélkül a rendeletben írt határidő utolsó napján eltelt (P. IV. 915/1938.).

A követelés *lefoglalása* esetén a foglalást megelőző valószínűségi *engedményezésen* alapuló és fennálló igénynek a *sorrendi tárgyaláson* való érvényesítését és figyelembe vételét a végrehajtási eljárási jog szabályai nem gátolják, az anyagi jog értelmében pedig annak helye van, mert ellenesetben a végrehajtást szenvedőt már meg nem illető és az engedményesekre átszállott követelés oszlatnék fel a végrehajtást szenvedő hitelezői között az anyagi jog sérelmével. Nem csupán igényperrel élhet tehát az engedményes, hanem felléphet a sorrendi tárgyaláson is (Pk. V. 5113/1937.).

Dr. Vági József.

Szerződés, mint közigazgatási jogviszony

A kincstár egy miniszteri leiratban szabályozott módon (egyebek között a kincstán megillető közigazgatási végrehajtási eljárás kikötésével) aszály károsult gazdáknak vetőmag kölcsönt bocsátott rendelkezésére, amelyet az igénybevevő gazdák

a termésből voltak kötelesek természetben visszaszolgáltatni, ennek nem teljesítése esetében pénzben megfizetni. Őt gazdaszavatossági kártérítési keresetet indított a kincstár ellen nyilván a kölcsönvetőmag hibássága és ezáltal okozott rosszabb terméseredmény alapján. A törvényszéknek a kincstárt marasztaló ítélete ellen benyújtott fellebbezés folytán a tábla elutasító ítéletet hozott, a táblai ítélet ellen benyújtott felülvizsgálatot a Kúria P. VI. 5779/1937. sz. végítéletével elutasította. Az indokolás lényege: az állam támogatási célból adta a gazdáknak a vetőmag kölcsönt, amelyet a gazdák közszolgáltatásként voltak kötelesek visszaszolgáltatni. A peresfelek nem magánjogi szerződést kötöttek; a gazdák közérdekű segélyezéseképpen közigazgatási jellegű kedvezményben részesítettek. A közigazgatási jellegű állami gondoskodásból a magánjogi tartalmú szerződés alapján az állammal szemben szavatossági kártérítési kereset nem származtatható.

A döntés fölöttébb aggályos — jelentősége a konkrét kérdés körét messze meghaladja és épen az államélet szempontjából tagadhatatlan hátránya, hogy az igazságérzetet gyökereiben támadja meg. Az állam sem okozhat felelőtlenül kárt és az ítélet nemcsak a kárvallott gazdák subjektív sérelmét, de az el nem nyomható igazságérzet megbántását is jelenti. A gondoskodási célzat nem indokolhatja az államnak a jogszabály alapján hasonló körülmények közt minden magánost terhelő felelősség alóli mentesítését.

A Kúria tétele — amely mögött nincs pozitív jogszabály, és amely az általános jogi alapelvekkel nyilvánvaló éles ellentétben áll — teljes merevséggel az állam szavatossági kötelezettségét elvileg kizárja. Hasonló gondolatmenet volt a háttére annak a néhány kúriai döntésnek is, amely a közjótékonsági intézeteket a kártérítési kötelezettség alól mentesítette. Ezt a gyakorlatot a Kúria (közelebbről egyébként ez ügyben eljáró tanácsa) bizonyára bölcs megfontolások után és tegyük hozzá, közmegnyugvást keltően megváltoztatta. Most újból visszatért a mentesítés gondolata a „közigazgatási” jellegű állami ténykedés címén. Nincs, — a jogállamiság követelményeivel szemben nem is lehet — oly jogtétel, amely az államot a közigazgatási ténykedése körében az őt jogszabály alapján terhelő kötelezettség alól feloldaná. Az állami beavatkozás fokozódása folytán az állami tevékenység a mezőgazdasági életbe is egyre erősebben belenyúl, abba sokszorosan belekapcsolódik — a gazdasági élet nem viselheti el annak a tételnek következéseit, hogy az állam a magánjogi szabályok alapján fennálló kötelezettség alól mentes. Ily széles alapon ezt a Kúria döntése nem is mondja ki, de az „állami gondoskodás” varázsszava, amely ezúttal a szavatossági kártérítési keresetet tagadja meg, holnap egy más magán-

jogilag fennálló igény megtagadására juttat — és gondolatilag ez nem is jelentené a most elfoglalt álláspont kiterjesztését, hanem csak egy további területen való alkalmazását. Figyelembe kell venni azt is, hogy a döntés arra fogja ösztönözni a gazdákat, hogy máskor ne vegyék igénybe az állami gondoskodást és kedvezményt, és bizalmatlanságot ébreszt az állami akciók iránt, ami sem etikai, sem gazdasági okokból nem lehet kívánatos. Nincs elfogadható alapja annak, hogy az állam ne feleljen azért, amiért magános az ő helyén felelősséggel tartoznék. Az állami segítségnyújtás ne forduljon át megtérítetlen károsításba. Az érdekelt kisgazdákat nem szabad károsítani, hogy Vergilius sóhaját tanulják meg: *timeo Danaos et dona ferentes*.

Rideg jogászai szempontból nem látjuk tisztázottnak a Kúria döntésében azt a kérdést, hogy a vetőmagkölcson megmaradt-e magánjogi szerződésnek, vagy magánjogi tartalmú szerződés formájában közigazgatási jogviszony rejlik. Tartalmaz ugyan a Kúria döntése oly kijelentést, hogy a „peresfelek nem magánjogi szerződést kötöttek egymással” — de mégis abból a negatívumból, hogy a Kúria nem észlelt pergátló körülményt, arra kell következtetnünk, hogy a jogviszonyt magát a Kúria meghagyja a magánjog területére esőnek — de akkor meg különösen nem látjuk az indokoltságát annak, hogy a magánjog világában hatályosan élő szavatossági kötelezettségről szóló jogtétel miért nem hatályosul az állammal szemben.

A súlypont nem a döntés jogdogmatikai helyességén, vagy helytelenségén nyugszik, hanem — minden fellengőség nélkül használva a kifejezést, a jogeszme sérelmén, az államkincstár jogszabályra nem épített privilegizálásán. A kincstár anyagi érdekeivel kapcsolatos előnyök vagy hátrányok kérdése az etikai vonatkozásokkal egyáltalán össze nem mérhető. B. S.

A transzfermoratórium hatálya alá eső, aranyban kikötött tartozások fizetése.

A budapesti kir. törvényszék 6. P. 30.413/1938. szám alatt hozott végítéletében nagy jelentőségű döntést hozott a felvetett kérdésben.

A tényállás szerint alperes 1933. június 7-én felperesek ingatlanára 7200 angol aranyfont hosszúlejáratú kölcsönt folyósított, mely 35 év alatt volt visszafizetendő fél éves részletekben.

Felperesek az 1934. január 1-én, július 1-én és 1935. január 1-én esedékes fél évi részleteket a 450/1933. P. M. sz. rendelet korlátai között aranyértékben fizették le ugyan, de jogaik fenntartásával és jelen keresetükben ezen és a hivatalos áruárfolyam közötti különbözetet perlik vissza.